

KJAK

Viggo Kampmann kemur í land av danska herskipinum Rolf Krake. Karin Kjølbro skrivur, at Viggo Kampmann í bókini m. a. verður happaður fyri sálarsjúku. Harumframt tykist høvundurin at ganga høgt upp í, hvussu ofta hann hevur verið giftur

hví tey vóru komin til lækna. Her sigur høvundurin ikki eitt orð um at halda lækna-lyftið undir slíkum umstøðum.

Eisini verður nógv gjørt burturúr, hvør av læknum drakk brennivín. Slatur og sleyg verður rúmliga umrøtt. Og flestallur yvirgangur, millum annað herverk móti møblum Rubek Nielsens eins og bumban, ið lá í húsunum hjá Hákuni Djurhuus, var framdur av fimm-urum. Høvundurin nevnrir onki um, at ein stórus steinur, blakaður ígjøgnum vindeygad, ein morgun lá á koddanum hjá elstu dóttur Kal Jacobsen, ið var fimmari og úr brøðrasamkomuni. Var gentan í songini hevði hon ligið eftirá. Hetta vistu vit bert, tí gentan var systkinabarn okkara systkinabørn. Einku útvarp var, so revsilógarbrotini komu sjáldan alment fram. Christoffer Jensen sigur í síni bók, s. 237, "at nakrir flippumenn, sum stóðu Monopolinum nær (t. e. Kjølbro)..., stóðu við fotografiapparati og ætlaðu at taka myndir av uppreistrarmonnunum. Tað endaði við, at fotografiapparatið var tikið frá teimum og teir so avbukaðir..."

Óreiðiligur høvundur

Høvundurin hevur, sum áður nevnt, frítt at fara, tí flestøll eru deyð, ið sum vaksni tóku stig til og høvdu ábyrgd av hesi sorgarsøgu í Klaksvík, og somuleiðis tey, ið vildu royna at fáa skil á. Tó eru nøkur, ið vóru børn tá, ið livdu við sálarkvølum bæði tá og aftaná. Samanborið við neyvleikan og eymléikan móttvegis læknanum Halvorsen og familju hansara, so er ongin áhugi fyri, hvussu ávís

onnur børn í Klaksvík høvdu tað.

Skelkað eri eg um børnini hjá kommunulæknanum, Einari Lund, sum kom til Klaksvíkar, tá Halvorsen var farin. Yngri sonurin skrivur í bókini hjá Asgaard s. 71 í hjartaskerandi greinini, Min skolevej i Klaksvigspidsrodvejen, um happing og ágang á skúlavegnum, í skúlanum - og inni í flokkinum frá einari lærarinnu. Og so knappliga ein dag verður bankað á dyrnar í flokkinum, har skúlastjórin og ágangandi lærarinnan geva boð um, at nú halda tey, at ágangurin er farin út um mark, og tí skulu hann og beiggin sleppa út at rógva við skúlastjóranum; onki um at nakað skuldi gerast við happingina og ágangin. Henda frágreiðing átti at verið undirvísingartilfar á Føroya Læraraskúla.

Tá nú Arnstein Niclasen er so drúgvur í síni bók, kundi hann nevnt yvirgang adressumanna móti friðarfólkum, eisini vaksnum. Rópt var bæði eftir Lund lækna og konuni: "Hipsosvin - dumme danske svin" og mangt annað. Tá fólk ringdu og bóðu um lækna hjálpi, kundu tey siga: "Kom herover, dit dumme danske svin". Eisini hendi tað, tá hann hevði verið á sjúkrahúsi, at forðing var sett upp, so hann ikki slapp avstað aftur við bilinum, eins og tað einaferð var sett ein blandimaskina aftan fyri bilin, tá hann stóð uttan fyri sjúkrahúsið. Sambært somu bók hjá F. Asgaard sigur Einar Lund, at á bygd varð hann væl móttikin.

"Hetjur" og eirindarleys happing

Hetta var viðferðin, ið vardi leingi - eisini eftir at Halvor-

sen var farin. Okkurt er so ólíkligt, at eg troysti mær ikki at nevna tað. Eins happandi og niðrandi vóru fimmarar og børn teirra viðfarin. Sum barn úr slíkum heimi upplivdi eg, at pápi kendi seg so álvarsliga hóttan eftir livinum, tí hann varðaði av og vildi verja virkið hjá Kjølbro, at vit uttan freist vórðu flutt í loyndum úr Klaksvík. Mamma mín, Turið, við fyra

onkran, sum hevði sitið væl inni hjá foreldrum mínum. Fyrst fóru teir at lyfta bilin hjá pápa, sum teir sveigjaðu út og inn, sum um teir vildu blaka hann oman. Síðani fóru onkrir at rulla grót. Men vit vóru nú komin so langt út frá, at teir rukku okkum ikki. Illveður var.

Tá vit komu til Fuglafjarðar og lögdu at har, stóð havnarfútin fyri okkum og

» Yvirgangurin og revsilógarbrotini sum partur av einum upprunaliga borgaraligum stríði kann sigast at hava verið eitt samstarvssveinastykki hjá brøðrum og kirkju/missiónsfólki í myrkursins gerningum

børnum 13, 11, 8 og 4 ár og mostir okkara, og eitt systkinabarn, Jógvan, og teirra arbeidsskona. Siglast kundi hvørki inn ella út úr Klaksvík vegna 95-ara avsperring við skipum og tunnum. Klokkan var trýkorter til seks. Vit vóru við at rigga til nátturða. Maðurin, ið kom eftir okkum segði við boðum frá pápa, at vit skuldu vera norðuri í Ánunum klokkan 6. Vit fóru sum vit stóðu og illa ílatin. Komin norð í Ánirnar gingu vit oman í fjøruna norðan fyri avsperringina, har ein jolla lá, tók okkum umborð og flutti okkum út á Grunning (eitt skip hjá Kjølbro), ið lá og bíðaði. Minnist serliga væl váta grasið, tí eg var í inniskóm, og at vit gingu í tøg. Komin í jolluna, kom herur av ýlandi ótangum (vaksni menn). Allarhelst hevði onkur 95-ari á virkinum hjá Kjølbro boðað frá. Tað kendist svárt, at eg kendi

forðaði og noktaði okkum at koma í land (eftit boðum úr Klaksvík?). Skiparin, Hans á Varpinum, segði tá, at hann fór ikki avstað aftur við kvinnum og børnum í hesum ódnarveðrinum. Tessvegna endaði tað við, at vit sluppu í land, og pápi fór aftur til Klasvíkar við Grunningi.

Eftir 14 dagar inni á Skála komu vit aftur til Klaksvíkar. Tað fyrsta mamma segði, tá ið vit vóru heima aftur, var, at "nú leggja vit hetta aftur um okkum, tí vit skulu liva aftur millum hesi fólkinu í Klaksvík". Hetta helt hon til sín doyggjandi dag. Minnist ikki, at tað nakrantíð var tikið til umrøðu aftur í heiminum.

Mamma kundi annars havt loypt øði í grindina, um hon læt seg interviewa av tíðindafólkum bæði í telefon úr Keyppannahavn, eins og tíðindafólkum av Parkeston (danska skipið við lögreglu-

fólkum og hundum), ið lá á Skálafjørðinum, sum knappliga stóðu á trappuni hjá okkum á Skála. Teir ikki so mikið sum sluppu at síggja hana. Hon var loyal móti sínum bygdarfólkum.

Happingin helt tó fram við rópum og tramanssskapi. Fyrstu norðoyastevnuna aftaná útlegdina var eg á vegnum við nýggjum myndatóli. Meðan eg tók mynd av skrúðgonguni, kom ein unglingi, hoyrandi til brøðurnar í Klaksvík. Hann langaði niður á myndatólið, so tað fór í smæsta smildur.

Javnaldrin og systkinabarnið, Anders, fyrrverandi røntgenyvir-lækni á Landssjúkrahúsinum og abbasonur Kjølbro, gekk eitt skifti í skúla í Klaksvík. Hann sigur við Ólav Rasmussen í samrøðu við sjónvarpið um læknastríðið, at hann kendi seg tá so hóttan, at hann tordi illa út í fríkorterinum.

Hoyrði nýliga eitt 95-ara barn frá fimmtíárunum orða seg um læknastríðið. Hann nevndi, at hann visti lítið og onki. Fylgdi ikki so væl við, "tí vit vóru upptikin av fótbólta og ítrótti og gingu í dans. Tað vóru meira brøðrabørn, ið vóru virkin, tey sluppu ikki til ítrótt og dans, tí tað var synd - í øllum før-

"Óargadýrið" landslæknin

Hans Debes Joensen (HDJ), tá landslækni í Føroyum, las saman við Halvorsen. Teir vóru báðir lidnir í 1939. Hann var landslækni frá 1949. Sum skilst heldur høvundurin, at landslæknin var øvundsjúkur inn á dugnaskap Halvorsens. Men Arnstein Niclasen sigur onki ítøkiligt um, hvat "øvundsjúkan" mundi snúgva seg um. Nevnt verður okkurt hálovandi um Halvorsen; men um HDJ einans tað, at hann hevði verið kommunulækni onkustaðni í Føroyum. Høvundurin kundi hugt í algongdar danskar uppslagsbøkur og sagt um yrkisleið HDJs frá 1936-1956, men tað hóvar ikki Arnsteini Niclasen.

HDJ var óvanliga gávuríkur maður. Flutti heim eftir krígslók. Hann hevði alsk og tokka til menniskju, móðurmál og móðurland. Hann spilti ikki tíðina burtur. Um nakar her á landi, so var hann ímyndin av rættstundis nærlagni. Áðrenn hann mætti á Sjómansskúlanum gerandisdagar klokkan 8, hevði hann longu arbeitt í embætinum ein tíma á morgni. Av Sjómansskúlanum í Kommunuskúlan at vera skúlalækni. Áftan á døgurða í embætið og seinna-partin niðan á Fróðskaparsetrið, har hann arbeiddi til klokkan 5, og so aftur til arbeidis í embætinum, har hann arbeiddi alt kvøldið. Dag um dag - ár um ár.

Hóast eg havi livað undir taki við HDJ í drúgva tíð við trimum smábørnum, sá eg hann ongantíð óvirknan - sat altíð við skriviborðið og arbeiddi. Inn ímillum alt hetta var hann eisini lærari á sjúkrasystraskúlanum. Flest allir næmingar hansara minnst hann við gleði og virðing. Tey høvdu stórt álit á honum. Arnstein Niclasen heldur HDJ arbeida so nógv, tí hann er óður eftir verðini. Dugir ikki at ímynda sær, at tað var Føroya framtíð, ið var hansara eitt og alt. Eftir at hann gavst, var trupult at fáa fólk til skúlalækna og til lærara á Sjómansskúlanum og á Sjúkrasystraskúlanum, og tí er alt umlagt. Sama er við landslæknaembætinum. Flestallir føroyskir læknar vita, at hatta er ein uriaspostur, har lønin samsvarar eina yvirlæknaløn.

Umframt alt hetta so var hann íverksetari innan list, vísindi, hægri skúlasnap, sjúkupolitikk og almannapolitikk; og so skrivaði hann fróðligar greinar, lærubøkur, yrkti alt lívið frá tí hann var á studentaskúla í Danmark, og til hann nærkaðist kappaldri. Hann náði meg,